

Fóti Péter: Téves nézetek a gyerekek büszkeségéről és méltóságáról

február 23, 2016

„A gyereknevelésben az egyik legfontosabb dolog az lenne, hogy megelőzzük a félelmet és tegyünk ellene, ha előtörne. A gyerekek olyan könnyen kerülnek a félelem hatása alá – félnek a felnőttek nemtetszésétől; attól, hogy valami rosszat csinálnak, vagy mondanak; félnek a sötétől; vagy, hogy hibáznak; hogy kapcsolataikban nem felelnek meg az elvárásoknak.” (Bertrand Russell)

A mostani oktatás körüli vitákban sokan hivatkoznak a gyerekek érdekeire. Az iskolarendszernek ebből kéne kiindulnia mondják. De vajon mi is ez a gyereki érdek, mire is van szüksége a gyerekeknek. Vannak akik azt mondják, hogy több szabad időre, több mozgási lehetőségre van szükségük a szabad levegőn, van akik azt mondják, hogy színesebb tevékenységre van szükségük, mint arra, hogy napi 8 órában az iskolában a padok fölé görnyedjenek. Nekem az az érzésem, hogy mindezek az igazságokon túl még a gyerekeknek a felnőttek részéről nagyobb tiszteletre is szükségük lenne.

Szinte észrevétlen az, hogy milyen gondolatokkal igazolják a felnőttek azt a tényt, hogy a gyerekekkel tiszteletlenül bánnak. Az itt következő észrevételeket azok az alatt az évek alatt tettem, amíg fiam felnőtt. Sok dologban hibáztam, és sokszor fájdalmasan láttam, hogy mi is bujkált gondolataimban, vagy milyen érveket hallottam, amiket csak nagy nehezen voltam képes felülbírálni. Álljon itt egy csokor ezekből a gyerekekkel szembeni tiszteletlenséget támogató nézetekből:

Az egyik ilyen elgondolás Sigmund Freud-ra vezethető vissza amelyik azt mondja, hogy a gyerekek karaktere valamiféle küzdelemben alakul ki, amiben az egyik elem az állati igények (ösztönök) a másik oldalon pedig a társadalmi elvárások állnak. Bár ebben az elgondolásban lehet valami részigazság valójában azt gondolom, hogy a gyerekek nagyon is emberként jönnek a világra, és nagyon gyorsan nagyon emberi érzéseik vannak.

Egy másik elterjedt elgondolás azt mondja, hogy a gyerekek megismétlik életükben a törzsfejlődést. Ez a nézet is oda vezet, hogy úgy tekintsünk az újszülöttre, mint valami állatra, félkész emberre.

Valójában a gyerekek egészen korán meglehetősen pontos képek alakítanak saját képességeikről és gyakran elkeserednek azon, hogy mennyi mindent nem tudnak még, és mennyire nehézséget okoz nekik, hogy nem rendelkeznek még olyan képességekkel és ügyességekkel, mint a felnőttek. Ezért sokszor éreznek elkeseredést, és ilyen helyzetben egy felnőtt tiszteletlensége és kioktatása a mélybe tudja őket taszítani.

A gyerekeknek szerintem nincs állati természete életük kezdetén, bár kétségtelen, hogy az ember az állatvilágból emelkedett ki. De ez az egyes emberre nem igaz. Egy újszülött ma a mai társadalomba születik bele, és természete sem állati, hanem nagyon is emberi. Igénye van arra, mint arra a felnőtteknek is később, hogy tiszteljék, hogy elismerjék képességeit, értékeit. Aki nem ebből a feltételezésből indul ki, az nem fogja megérteni a gyerekkor nehézségeit. Gyerekek lenni egy nehéz, gyakran fájdalmas folyamat, amelyben a gyerekek keményen meg kell küzdenie a megbecsülés kis darabjaiért. Aki ezt az alapvető igazságot megérti, sokkal könnyebben fog a gyerekekkel bánni tudni.

Ennek hiánya mutatkozik meg abban, hogy míg számos felnőtt beszél elvben a gyerekek iránti szeretet fontosságáról, vagy arról, hogy az oktatási rendszernek gyerekközpontúnak kell

lennie, addig nagyon kevés felnőtt az, aki képes arra, hogy a konkrét gyereket udvariasan, kedvesen és tisztelettel kezelje. Sokszor még olyan felnőttek is, akik képesek élvezni a gyerekek jelenlétét, a gyerekekkel szembeni udvariasságot és tiszteletet nevetségesnek tartják. Nem is nagyon tudják elképzelni azt, hogy mindez mit jelent a gyakorlatban, és ezért gyakran előfordul, hogy észrevétlenül rombolják a gyerekek nehezen szerzett önértékelését. A gyerekek könnyen vonják le abból azt a következtetést, hogy ők értéktelenek, és húznak maguk köré védekező falakat.

Kevés olyan gyerek van, aki képes kifejezni azt, hogy egy-egy ember nem tekinti őt teljes embernek. Ennek hiányában azután az emberek nagyon kevésbé tudják, mi zajlik le a gyermeki lélekben.

A felnőtt világ nagyon gyakran úgy tesz, mintha a jelenlevő gyerek nem fogná fel pontosan azt, hogy a felnőttek róla beszélnek az ő jelenlétében, és sokszor erős ítéleteket fogalmaznak meg, a nélkül, hogy a gyerek erre reagálhatna, vagy korigálhatna. A felnőttek gyakran folytatnak beszélgetéseket a gyerekekről, a nélkül, hogy mindarról amit a gyerekekről elmondanak, előzetesen kikérték volna a gyerekek véleményét. Így sokszor mesélnek el olyan dolgokat, amik miatt a gyerekek erősen szégyellik magukat, és önbecsülésük súlyos sérüléseket szenvedhet. A felnőttek e helyett gyakran úgy gondolkoznak, hogy mindez a gyerekeket nem érdekli, vagy nem zavarja.

A gyerekek igenis nagyon figyelik azt, hogy milyen véleménnyel vagyunk róluk, és e miatt, ha a velük való tisztelet hiányzik, akkor eljön az a nap, amikor a sok kapott sérülés okán már nem tetszésünket keresik, hanem megbotránkoztatni akarnak majd minket.

Ide kapcsolódik egy harmadik szerintem téves nézet a kis gyerekekről. Sok pszichológiai könyvben olvasható a nézet, mi szerint a gyerekek kis korukban mindenhatónak képzelik

magukat, olyan képességeket feltételeznek magukról, amivel nem rendelkezhetnek. Így amikor valami nem sikerül nekik, akkor frusztráltak lesznek, és ez a frusztráció a gyermeki mindenhatósági komplexus számlájára írható, azaz semmi esetre sem a felnőttek számlájára. Azt gondolom, hogy ez a nézet is hibás, és a gyerekek frusztrációja gyakran a felnőtt világ értetlenségének és tudatlanságának a számlájára írható. Sokkal inkább arról van szó itt, amit korábban említettem, hogy milyen könnyű a gyerekeknek azon a nehéz és hosszú folyamatban gáncsot vetni, amit felnőtte válásnak nevezünk. Kis gyerekek szerintem nem képzelik azt, hogy ők olyan dolgokat tudnak, amit mások nem. Sokkal inkább egy olyan világ veszi őket körül, ami naponta sokszor figyelmezteti őket, hogy mi mindenre nem képesek, vagy mi mindent nem tehetnek meg. Valójában félelmeik sokkal inkább abból fakadnak, hogy tudják, hogy még keveset tudnak, hogy még gyengék, hogy még segítségre szorulnak, hogy még függenek másoktól. Ez a helyzet tölti el őket félelemmel és ez gyakran vezet a megalázottság érzéséhez. Amikor magukat képesebbnek igyekeznek beállítani annál, mint amire valójában képesek, akkor ettől azt remélik, hogy oda fog vezetni, hogy jobban tisztelik és becsülik majd őket.

A legjobb amit a felnőttek tehetnek, az az, hogy hallgatnak a gyerekekre, nem feltétlenül a gyerekek szavaira, hanem sokszor kódolt tetteire. Ha egy gyerek valamilyen a felnőtt által tanulságosnak gondolt játékot nem akar tovább játszani, akkor nem történt semmi. Ezzel a gyerek a maga módján jelzi, hogy a dolgokat még nem tudja saját világába integrálni, még akkor sem, ha a felnőtt világ egyébként vonzó számára. Ebben az esetben is a gyerek igényeit a legjobb tisztelettel tudomásul venni, és várni az impulzusra, ami belőle indul ki.

Itt jutunk el a legnehezebben megváltoztatható és legmélyebben gyökerező előítéletekhez a gyerekekkel szemben, ami azt mondja, hogy a gyerekek semmit nem fognak tanulni, ha mi nem tanítjuk őket, nem fogják észrevenni saját hibáikat, ha mi nem mutatunk azokra rá, és azokat nem fogják kijavítani, ha mi nem

kényszerítjük őket erre. Ennek következtében borzasztó gyakran sértjük meg nevelésük és oktatásuk során otthon és az iskolában büszkeségüket és önbecsülésüket. Ennek a megváltozása hozná az igazi forradalmat az oktatásban. Nem tekinthetjük a gyerekeket nyersanyagoknak, amelyet nagy nyomás alatt kell formázni, feszültség alatt tartani, még akkor sem, ha erről specialisták, legyenek azok cégek alkalmazottai vagy akár egyetemek munkatársai meg vannak győződve. A gyerek aki ezeknek a folyamatoknak az eredményeképp válik felnőtte így lesz csalódott, irigy, félelemmel teli, erőszakos, kiszámíthatatlan, és gyakran önsorsrontó. Ha ezen változtatni akarunk és azt szeretnénk, hogy világunk egy jobb helyé váljon, akkor ezt a gyerekekkel kell kezdenünk, felismerve képességeiket, tisztelve őket, és ennek megfelelően támogatva őket, hogy képesek legyenek magukban megtartani saját értékük és méltóságuk tudatát.